

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

פיטורי עובדת בהריון
בגלל שאיחרה לעבודה

תיק ממונות מס' 1586-שע

נושא הדין

גב' א' עבדה בעתון ב' כפקידה לקבלת מודעות פרסום, ושכרה נקבע לפי שעות העבודה, כאשר שעות העבודה הן משעה 8.15 בבוקר עד 15.45 אחה"צ. כעבור חצי שנה קבלה הודעת פיטורין. מנהל העתון טוען שהפיטורין היו בגלל איחוריה התמידיים לעבודה, ולאחר שנקראה לשיחה אצל המנהל והוזהרה על כך. המנהל מציג דפי מחשב של שעות העבודה, וכמעט בכל הימים הגיעה א' באיחור לעבודה. סיבה נוספת לפיטורין: יציאה מהעבודה בתוך שעות העבודה שלא ברשות מנהל העתון, וללא החתמת כרטיס ביציאה ובכניסה חזרה.

גב' א' תובעת לבטל את הפיטורין מפני שהיו בתקופת הריונה, ולפי החוק פיטורין כאלו אין להם תוקף בלי אישור שר התמי"ת, אישור שמשרד התמי"ת סרב לתת לעתון למרות מכתב בקשה שהגיש בענין. ומכיון שכך, יש להוסיף לחדשי עבודתה את החדשים הנוספים שאי אפשר היה לפטרה מהעבודה, ובתוספת חודש הודעה מראש ופדיון ימי חופשה מצטברים לה 12 חדשי עבודה, שעליהם זכאית לקבל פיצויי פיטורין, וכן היא תובעת את הפיצוי הקבוע בחוק על פיטורין כאלו (מנהל העתון מגיב שבכתב התביעה שהגישה לבית הדין נכתב שהתביעה היא 20.000 ש"ח בערך, ולפי חשבונה כעת היא תובעת עשרת מונים. גב' א' משיבה שהיא כתבה רק "בערך").

על טענת האיחורים והיציאה מהעבודה משיבה א' שעובדת בהריון זכאית ל-40 שעות העדרות מהעבודה לצורך פיקוח רפואי, וחופ' מזה עברה לפני כן תאונת דרכים שבגלל זה סבלה ולא יכלה להקדים לעבודה, והכל נעשה בידיעת המנהל במשרד שהיה אחראי על העבודה שלה.

מנהל העתון משיב שהנהלת העתון לא ידעה מההריון של העובדת בזמן קבלתה לעבודה (גב' א' משיבה שגם היא עצמה לא ידעה על כך), וגם לא על התאונה שעברה, והרשות להעדרות היתה צריכה להינתן מהנהלה ולא מהעובד שהיה אחראי עליה, וחופ' מזה טענה זו לא נטענה בשיחת האזהרה שלה שקדמה לפיטורין. הוא טוען שאמנם לפי החוק אין לפטר עובדת בהריון

אלא אי"כ סיבת הפיטורין היא מסיבה מוצדקת אחרת, שאז יש להגיש בקשה לשר התמי"ת כדי שיאשר את הפיטורין, אלא שרוב הבקשות המוגשות לתמי"ת לאישור נדחות בשלב ראשון, ויש להגיש עליהן ערעור משפטי, ולבסוף הן מאושרות. במקרה זה, במקום לערער משפטי על הדחיה הראשונית, העדיף העתון לערער בבית הדין (בסיכומים טוען ב"כ העתון שההנהלה לא ידעה באותו זמן מהחוק שאי אפשר לקבל אישור למפרע, וטוען עוד שחוק זה אינו מחייב מדי"ת מכמה טעמים שפירט).

על הטענה של חובת ההודעה מראש על הפיטורין חודש ימים לפני כניסת הפיטורין לתוקף, משיב מנהל העתון שהגיש לא' את מכתב הפיטורין חודש לפני הלידה, ולמרות זאת שילם לה שכר עד הלידה לפי בקשה של העובדת ובעלה כדי שלא להפסיד את קיצבת הלידה של הב"ל, ובזה היתה מחילה מצידם על ענין הפיטורין (בסיכומים טוען ב"כ העתון שהעתון הציע לה להחזיר אותה לעבודה אך היא סרבה), וחוץ מזה קדם למכתב הפיטורין שיחת אזהרה כחודש וחצי לפני המכתב, וזה נחשב להודעה מוקדמת.

מנהל העתון תובע בתביעה נגדית את גב' א' על גרימת הפסדים בגלל צורת עבודתה בסך עשרות אלפי ש"ח.

פסק דין

התביעות ההדדיות נדחות.

(-) שמואל יגר

(-) דוד יהושע קניג

(-) אברהם דוב לוי, אבי"ד

השאלות לדיון

- א. זמן גסיון בתחילת עבודה.
- ב. פיטורי עובד המאחר לעבודה כמעט בקביעות.
- ג. פיטורי עובדת בהריון.
- ד. אזהרה לפיטורין האם הם כהודעת פיטורין.
- ה. כתב התובע בכתב התביעה שהגיש לנתבע שתובע כ-20.000 ש"ח, ובדיון עצמו תבע עשרת מונים, ואמר שלא חישב הכל בזמן שכתב את כתב התביעה.
- ו. תביעה נגדית של המעביד על הפסדים שנגרמו לו כתוצאה מאיחורי העובדת וצורת עבודתה.

תשובה

א. כתב בכסף הקדשים בגליון השו"ע סי' שלג סעי' ה שתחילת מלאכה של משרתת אינו קנין להשכירות, והגם שתחילת מלאכה הוי קנין, מ"מ במשרתת כיון שאין ידוע כמה פרטיות השירות בצית ההוא, ע"י זה הימים הראשונים הם בסגנון נסיון העבודה להפועל. ע"כ. מפורש שעבודה לשם נסיון - אפי' אם לא פירשו שהיא לנסיון, אלא אז הדרך בעבודה כזו - אינה קנין לשכירות, וכ"ש כשפירשו אז עבודה לשם נסיון.

ועי' רמ"א בשו"ע סי' שלה סעי' ב עפ"י מרדכי ב"ב סי' תרכ"א: צעה"ב ששכר מלמד ואמר שיך אלל קרובו לנסותו אם יוכל ללמוד עם הנער ולא הלך, ואחר שלמד עמו אומר שינסנו עדיין, ועד מעיד שלא ידע ללמוד עמו, הדין עם המלמד מאחר שידע עכשיו מוקמינן ליה אחזקה שידע כבר, ונשבע נגד העד ונוטל שכרו. ע"כ. מוכח שאם ניסוהו מהתחלה ונמאלא שלא ידע ללמד אין צעה"ב חייב לשלם לו שכר. ועי' עוד בשו"ת מהרש"ס ח"ב סי' כד אודות ש"ב צ"א קול שאין לו הרגשת הסכין וגם ההלכות אינן שגורות צפוי ומשמיע עלמו מלעמוד על המבחן, הדבר פשוט דכל כה"ג אם מונעים מזה יש מזה ראייה שהקול אמת, וגם ש"ב שכבר יש לו קבלה אם יש איזה חשש נריך לחזור ולעמוד על המבחן.

ועי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' תרמג שאם שכרו על מנת שיעשה מלאכתו כראוי, מותר לסלקו בחלי הזמן. וכבר כתב במנחת יצחק ח"ד סי' עה אות יב דבדואי כל מורה נכנס למשמרתו אדעתא דהכי לזיית להמנהל בציני חינוך, ואף אם לא התנה בפירושו סתמא כפירושו, ועי' שו"ע ונו"כ או"ח סי' גג דאלי"כ בטל כח השלטון, ויוכל לבא לידי הפקרות בכל המוסד, ובדואי מחוייב המורה לשנות שיטתו לשיטת המנהל. ע"כ.

בנידון דידן התחילה העובדת לעבוד בעתון ביום 12.1.09 כשהעתון עלמו היה בשלכיו הראשונים ובתקופת הר"ה, מסתבר שהחדשים הראשונים של העבודה נחשבים לתקופת נסיון, וכיון שכעבור ארבעה חדשים זימן אותה מנהל העתון והזהיר אותה שלא תמשיך לאחר צעודה, וסיכס אתה "להמשיך את העסקתה לתקופת נסיון נוספת כדי לבדוק את עמידתה בלוחות הזמנים" (מתוך פרוטוקול שהוגש לתיק), מסתבר שתקופת הנסיון אצלה התארך עוד חדשיים נוספים שאז הוחלט שהנסיון נכשל והיא לא תעבוד עם יותר. ומכיון שלפי ההלכה בתקופת נסיון אין לעבוד זכויות עבודה, תביעותיה מהעתון המתבססות על מנהג המדינה בזכויות עובדים, נדחות.

ב. עי' שו"ת חות יאיר סי' קו שפעמים רבות באו לפניו לדין צעה"ב ומשרת, וצעה"ב תבע את המשרת משום שאיחר לבוא תוך הזמן יום או יומיים, ולפעמים היה שוגג או אונס, כתב החות יאיר: "מימי לא פסקתי דין ציניס, רק טרחתי מאד עד שמלאתי פשר דבר.

ג. דין זה נחבר בפס"ד ירושלים כרך יא עמ' קעד ואילך: מכיון שזכויות העובדים והעבודה על פי ההלכה הם כמנהג המדינה, ומכיון שמנהג המדינה הוא שלא לפטר אשה עובדת בתקופת הריונה ואם פוטרה הפיטורין אינם מופסים אלא באישור שר העבודה, כפי שיוצא בהלן, ה"ה להלכה.

בחוק עובדות נשים, הגבלת פיטורים (תיקון התש"ן, התשנ"ח, התשנ"ט, התשס"א) סעיף 9(א), נאמר: לא יפטר מעביד עובדת שהיא בהריון וטרם ילדה לחופשת לידה, אלא בהיתר מאת שר העבודה והרוחה, ולא יתיר השר פיטורים כאמור אם הפיטורים הם, לדעתו, בקשר להריון. וראה משפטי הפועלים נכפחים עמ' 59 שאם פיטר המעביד את העובדת בתקופה זו, הפיטורין אינם צרי תוקף, והוא חייב לשלם לה את שכרה הרגיל עבור כל תקופת ההריון. ובספר "דיני עבודה במשפט העברי" (לד"ר ש' ורהפטיג) כרך 3 עמ' 1085 הערה 53, מביא פס"ד ע"א 20162 כי פיטורי עובדת הנמלאת בהריון אינם מופסים בין שהמעביד ידע על הריונה ובין לא ידע, ומליין לגמ"ל 75159.

העובר על החוק ומפטר עובדת כשהיא בהריון, קובע סעיף 14 לחוק, עונשין (תיקונים התשמ"ו, התשס"ה)א, נאמר: מעביד שעשה אחת מאלה... (3)עבר על הוראות סעיף 9, דינו - הקנס הקבוע בסעיף 61(א)3 לחוק העונשין, התשל"ז, או מאסר חודש אחד, או שני העונשים כאחד (דיני עבודה, שם עמ' 348).

ובפיטורין שנעשו בניגוד לחוק זה, יש לעובדת שתי אפשרויות לתבוע. א. אכיפת חוזה העבודה, כלומר המשך יחסי עובד מעביד כאילו לא היו פיטורין מעולם. ב. פיצויים על הנזק שנגרם לה, ובדרך כלל אין אופכים את חוזה העבודה וראה: "דיני עבודה", בן ישראל עמ' 678 ואילך.

ואף אם יקבל המעביד את ההיתר האמור משר התמ"ת, לא יוכשרו הפיטורין למפרע - אילו היו אלו פיטורין כנדרש בחוק - אלא רק מיום מתן ההיתר, וכבר עבר מועד הפיטורין המוקדמים. ראה על כך בסעיף 39 לחוק עובדות נשים (תיקון התשס"ד)3: החליט שר התעשייה והמסחר והתעסוקה לתת היתר לפי סעיף 9(א) או סעיף 9א, לא ינתן ההיתר לגבי התקופה שקדמה ליום מתן ההחלטה בבקשה להיתר, ואולם ראוי הוא לתת את ההיתר למועד הקודם ליום מתן ההחלטה אם התקיים האמור באתת מהפסקאות (1) עד (5), וכאמור בהן, לפי הענין: (1) המעביד הוכיח כי לא ידע ולא היה עליו לדעת ביום הפיטורים וכו' שהעובדת בהריון וכו'. (2) המעביד הוכיח כי התקיימו נסיבות חמורות וכו'.

ובנידון דיון שסיבת הפיטורין היתה איחוריה התמידיים של העובדת לעבודה ואשר בגלל זה נגרמו הפסדים לעתון, יש לדון האם זה בכלל "נסיבות מחמירות" ששר התמ"ת יכול לאשר אפילו למפרע את הפיטורין, נראה שאי משום הא לא איריא, וכמו שכתב החות יאיר הכ"ל אות ב, אך כבר נתבאר לעיל אהת א' שאכן יש לראות את החדשים שקדמו לפיטורין כחדשי נסיון, וע"כ אין לה זכויות עובדים.

וידידי הדיין הגר"ש יגר שלטי"א הראני את לשון החוק בענין פיטורי עובדת בהריון שהוא דוקא למי שעבדה אלא אותו מעביד מעל ששה חדשים.

ד. עיי' פס"ד ירושלים כרך יב עמ' קע"א לענין פיטורין צע"פ: צמדכי צ"מ סיי שמו וצשו"ת הרשב"א ח"א סיי תתעג וצש"ך סיי שלג ס"ק מז, הביאו תשובת מהר"ם (דפוס פראג סיי עז): ושאלת על מלמד שהתחיל ללמד וא"ל צעה"ב לך מעמדי איני חפץ בך, ונתרלה המלמד ואז חזר בו צעה"ב ורזה לעכצו והמלמד אמר מחלת לי השיעבוד ואיני רוצה ללמד לך יותר, נראה דלא נמחל שיעבודו בצמירה צעלמא, וראיה מעבד עברי דאמרו בקדושים טו א דלא אזיל לנפשיה בצמירה צעלמא, ה"ה בנידון זה דמדמי פועל לע"ע צפ"ק דצ"מ י א. ע"כ וועיי' שו"ת הרדב"ז ח"א סיי פח שו"ת מהרי"ט יו"ד סיי נ שהמהר"ם פסק כן דוקא צעלמא דס"ל דהוי דבר האבד, ולא בכל פועל, אבל צש"ך שם כתב דה"ה בכל פועל). וכ"כ צש"ת בנימין זאב סיי רכה. וכתב צש"ת מהרשד"ם חו"מ סיי קיט דדוקא צע"פ אינו מועיל, אבל צכתיבה מהני. ועיי' תוס' צ"מ טו א ד"ה דלא, ויבמות ע ד ד"ה אלמא, לענין יע"ע דרב שמחל על גרעונו צעל פה איך גרעונו מחול כיון דגופו קנוי לו לענין זה שצ"ך גט שחרור ואין יואל בצמירה צעלמא.

אמנם הרדב"ז שם חולק על המהר"ם וס"ל דאפילו צעלמא ואפילו לדעת האומרים דהוי דבר האבד, אם שכרו לעצמו וא"ל זיל, וזה צעלמא וזב אינו יכול לכופו ולא לשכור עליו, וכ"כ פועל דעלמא אפילו יש בו שזועה אם א"ל זיל הוי כאילו נשאל הזמן. וכן דעת הש"ך שם, וכנה"ג סיי שלד הגב"י סע"י ט דצדעת רי"ז מישרים נכ"ט סוף ח"ד. ופסק הרמ"א צש"י סיי שלג סע"י ח דמלמד שאל"ל צעה"ב לך מעמדי ונתרזה המלמד, יוכל צעה"ב לחזור בו ולעכצו, דאינו יכול למחול שיעבודו של נער, מיהו בשאר פועל אם א"ל צפני שניס לך מעמדי פטור בלא מחילה, וי"א אם א"ל דרך כעס שאינו פטור. וכתב הש"ך דצפני שניס לאו דוקא אלא ה"ה אם א"ל כך צינו לצינו ומודה בכך הוי מחילה, דלא איצרי סהדי אלא לשיקרא. ועיי' נה"מ ס"ק יח דצעלמא אפילו צכתיבה לא מהני.

ועיי' פס"ד ירושלים שם שאזכרה לפיטורין צעמיד שנאמרו לעובד צשיחת אזהרה, אינה חשובה כפיטורין צפועל, וא"כ זכאית העובדת לשכר עבור חודש הודעה מראש.

ה. צגמ' צ"ב לא א: והיכא דאישתעי מילי איצראי ולא טען [מה שהוא טוען עכשיו צצ"ד. רשב"ם], ואחא לבי דינא וטען, דחוזר וטוען מ"ט עבד איניש דלא מגלי טענתיה אלא לבי דינא [שלא ילמד מהן מי שכנגדו ויתן לבו מתחילה קודם שיבואו לצ"ד להשיב עליהם. רשב"ם]. וכתב התומים סיי יג ס"ק א: כתב הבאר שצב צש"ת סיי נד אם הנתבע טוען לא א"ל עמך לדין עד שמודיעני תביעתך יכול התובע לומר לו לא אגלה טענותי אלא צצ"ד, והסכים הרב צעל צצ"י ח"א סיי קמג, אבל הרב הש"ך לעיל סיי יא ס"ק א חולק, ונראה דעכ"פ צ"ך לומר לו מה שחובע ממנו מנה או מאתים, דיטען אולי אשגל לו ומה לי יזולתא דבי דינא, אבל אם אומר לו כמה וכמה תוצע והנתבע משיב הודיעני איך ומה אני חייב לך, מאיך מסתעף החוב וכד', בזה נראה דלדקו דברי הבאר שצב דאינו צ"ך לברר לצ"ע קודם בואו לצ"ד דלא ילמוד להשיב טענת שקר ורמיה וכו', ע"כ.

לפ"י אס כתב התובע צכתב התביעה 20.000 ש"ח ע"ז לא נאמר לא מגלי איניש טענתיה אלא לבי דינא,

ואינו חוזר ותובע עשרת מונים ממה שכתב.

והנה פסק בשו"ע סי' פא סעי' א': אמר לחזירו מנה לי בידך, א"ל צפני עדים הן, למחר א"ל תנהו לי והשיב משטה הייתי כך נאמן. וכתב הש"ך סי"ק א נראה דה"ה דיכול לטעון טעיתי בהודאתי, וכן משמע מדברי הבעל התרומות שער מצ ח"ו סי' ב, והטור והמחבר לקמן סעי' כח, וגם נראה דכ"ש הוא דטעיתי עדיף ממשטה, ואע"ג דלקמן סעי' כג סי"ק ס כתבתי דאינו נאמן לומר טעיתי אלא צמיגו דפרעתי, היינו בהודה באתם עדי צעין דגם משטה אינו יכול לטעון, משא"כ הכא דנאמן צמיגו דמשטה, ועוד לטענת טעיתי עדיף ממשטה. ע"כ. והוסיף בנתה"מ סי"ק א דבמקום דאינה הודאה גמורה שיכול לטעון משטה, לכך טענת לא דקדמתי בחשבוני עדיף מטענת השטאה, אבל כשמורה בהודאה גמורה שאינו יכול לומר עליה משטה מדקדק בחשבונו. ועיי' תומיס טעיתי היא טענה גרועה ואינו נאמן בה אלא צמיגו.

בנידון דידן נראה שאינה יכולה לטעון על סכום התביעה שכתבה בכתב התביעה, משטה הייתי, כיון שזה מסמך כתוב שגויסה לכתוב, אם כך נראה שה"ה אינה יכולה לטעון לא דקדמתי בחשבוני וכעת שדקדמתי מאלתי שהתביעה גדולה עשרת מונים.

1. עיי' פס"ד ירושלים כרך 3 עמ' ריח שמכיון שהטוק למקום העבודה מחמת איחורי העובד אינו ברור, שמי זה יודע בוודאות שהקונים שהיו אמורים להכנס לעסק באותן שעות היו אכן קונים לבסוף או יולאים כלעומת שבאו, ע"כ אין לחייב את העובד על כך שאינו אלא כגרמא.

אברהם דוב לוין.

ב

מש"כ האב"ד שליט"א באתם ה שלדעת הש"ך צסי' יא סי"ק א ייחשב גילוי טענה שאין לחזור ממנה, אני צעניתי לא הבנתי כן בדעת הש"ך, ויותר מפורש בשו"ת חכם כזי סי' קסט שכל כוונת הש"ך היא שאין הנתבע חייב להיענות לתביעה שלא פורטה, ובלשון הש"ך "הגד לי מתחילה מה תרצה לדון עמי, כי אולי אחרי שאדע תביעתך אעשה כרצונך ולא אבוא להתדיין עמך כללי", וזה אינו דומה לניד"ד שפירט בתביעתו 20.000 ש"ח, והנתבע לא רק שלא הסכים לעשות רצון התובע אלא אדרבא בא בטענות נגדיות. ובכלל נדון הש"ך והבאר שבע הוא רק לענין חיוב הנתבע לענות להזמנה שבה לא פורט מהות התביעה, אבל אין בדעת הש"ך הכרח לומר שתביעה שבה פורט הסכום תיחשב כעין הודאה שאין עוד חיובים מיותרים, ובפרט שהוא רק מסמך מקדמי, וגם שהוסיף עליו "צערך".

ומש"כ האב"ד שליט"א מהשו"ע צסי' א כא סעי' א יש לתת למסמך התביעה על סך 20.000 ש"ח דין של הודאה שאין כאן עוד תביעות ואין לומר בזה משטה, נראה דגם זה אינו, דכל ענין סי' כא הוא רק בהודאה שבה במענה לטענה, שאז יש לדון אם יש עליה אפשרות חזרה או לא, אבל כאן אדרבא, העובדת היא התובעת ולא הנתבעת, והחילוק מצורר. ואפילו אם נאמר שמסמך התביעה לניד"ד יש לו תוקף של שטר מ"מ אינו אלא על מה שהוא אמור להעיד, והיינו על כיוון ואופי התביעה, אך לא על

הסכומים שבו, וכבר כמה פעמים שזמהלך הדיון גופו התגלו עיבדות חדשות שהולידו תביעות חדשות
וקבלנו אותן כמו שהן.

דוד יהושע קניג.